

Middelbaar beroepsonderwijs

Hoofdpijnen middelbaar beroepsonderwijs

Mbo-studenten gaan met plezier naar school en voelen zich daar veilig

Veruit het grootste deel van de studenten gaat met plezier naar school. Er zijn echter ook studenten met wie het niet goed gaat. Het voelen van somberheid en leegte zijn veelvoorkomende oorzaken. Driekwart van de studenten die psychische klachten ervaart zegt dat ze voldoende mensen hebben bij wie ze terecht kunnen (Brouwer et al., 2024). De meeste studenten voelen zich veilig op school en bij het leerbedrijf, maar voor 5% geldt dat niet. Entree-studenten geven vaker aan dan niveau 4-studenten te maken te hebben met pesten en discriminatie (JOBmbo, 2024).

Docent heeft centrale rol bij prestatiedruk

De oorzaak van stress of prestatiedruk bij studenten in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is vaak een combinatie van persoonlijke, studiegerelateerde en maatschappelijke factoren (Dopmeier et al., 2024). Instellingen bieden veel individuele ondersteuning, maar er valt ook winst te behalen met een preventieve aanpak: versterking van de centrale rol van de docent en van vaardigheden van studenten. Docenten willen studenten graag ondersteunen, maar ervaren te weinig ruimte om dat te doen naast lestaken.

Aandacht voor vakdidactiek en taalvaardigheid bij zij-instromers

Het mbo trekt veel zij-instromers die vanuit de beroepspraktijk les gaan geven in hun vak. Via een PDG (pedagogisch-didactisch getuigschrift)-traject worden zij in 2 jaar opgeleid tot mbo-docent. Dit traject richt zich met name op pedagogische en algemene didactische bekwaamheid. Het is belangrijk dat de aanbieders van PDG-trajecten ook aandacht besteden aan vakdidactiek. Daarnaast is het aan te bevelen dat mbo-instellingen van tevoren de taalvaardigheid van de zij-instromer vaststellen en afspraken maken om die te verbeteren indien nodig. Dat is nodig om het PDG-traject te kunnen behalen, maar ook om als docent voldoende taalvaardig te zijn.

Relatief klein bereik met trajecten voor laaggeletterden

In Nederland zijn naar schatting 2,2 miljoen mensen laaggeletterd en/of laaggecijferd. Zij hebben niet het taal- en/of rekenniveau dat nodig is om mee te doen in de samenleving. Er zijn diverse trajecten waarbij ze zich de basisvaardigheden alsnog eigen kunnen maken. Maar, door de vele wisselingen in aanbieders weten laaggeletterden de trajecten niet altijd te vinden. Hierdoor worden, vergeleken met andere landen, relatief weinig mensen bereikt. Daarnaast sluiten de trajecten te weinig op het beroepsonderwijs aan, waardoor een grote groep niet de kans krijgt om een startkwalificatie te halen en een passende, duurzame plek op de arbeidsmarkt te vinden (De Greef & De Haan, 2024). Er is een effectievere infrastructuur voor dit onderwijs nodig.

Gediplomeerd op niveau 2 maar geen basisniveau 2F

Studenten die vanuit het vmbo naar het mbo gaan, moeten in principe het referentieniveau 2F voor Nederlands beheersen. In de praktijk is dit echter niet voor iedereen het geval. Leerlingen die naar het mbo gaan krijgen daar opnieuw taalonderwijs aangeboden, waardoor ze extra kansen krijgen om wel 2F te behalen. In schooljaar 2023-2024 haalde een derde van de gediplomeerde niveau 2-studenten het 2F-niveau voor Nederlands niet. Bij dit percentage is de cijferdifferentiatie niet meegenomen die niveau 2-studenten krijgen (ze krijgen 1 cijferpunt extra). Als we ervan uitgaan dat de niveau 2-studenten die ongediplomeerd uitvallen het referentieniveau 2F niet beheersen, hadden 22.000 studenten die mbo niveau 2 verlieten, niet het basisniveau voor Nederlandse taal dat nodig is om te kunnen functioneren in de samenleving. Een deel van de gediplomeerde niveau 2-studenten gaat mogelijk een niveau 3 of 4 opleiding volgen en haalt dan wellicht alsnog niveau 2F. Als ze een niveau 3-opleiding gaan volgen, kunnen ze echter vrijstelling krijgen voor 2F. Bij niveau 4 moeten ze examens doen op 3F.

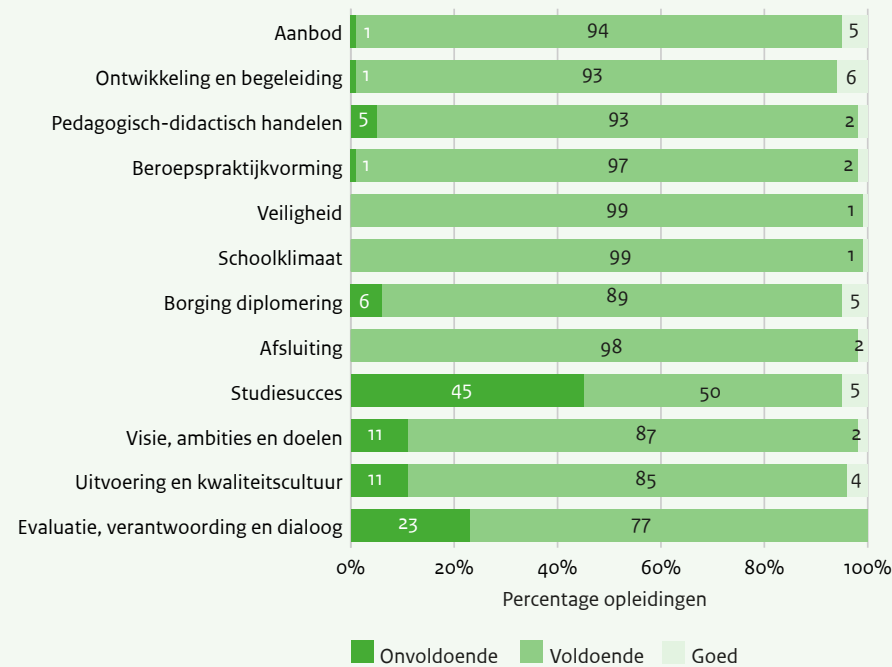
Stapelen biedt kansen voor mbo-studenten

Mbo-studenten hebben evenveel kans om een hbo-opleiding succesvol af te sluiten als studenten die rechtstreeks vanaf de havo komen. Stapelen is een kans voor studenten die meer willen en kunnen. Vooral omdat stapelaars vaak studenten zijn uit groepen met een achterstandspositie. Het is daarbij wel belangrijk dat studenten zich niet gedwongen voelen om na het mbo nog een hbo-opleiding te volgen.

Mbo gestart met steekproefonderzoek

In 2024 zijn de eerste steekproefonderzoeken in het mbo gehouden. De uitkomsten geven een voorlopig beeld, want pas een klein deel van de opleidingen is onderzocht. Van de onderzochte opleidingen is 45% met het eindoordeel onvoldoende beoordeeld. Het eindoordeel hangt nauw samen met de beslisstandaard Studiesucces die betrekking heeft op de onderwijsresultaten. Er wordt hierbij voornamelijk gekeken naar (on)gediplomeerde instellingsverlaters. Als deze standaard onvoldoende is, wordt de opleiding met een onvoldoende beoordeeld. Ook als de andere standaarden voldoende zijn. Bij een onvoldoende voor Studiesucces geeft de inspectie een herstelopdracht aan het bestuur om ervoor te zorgen dat de resultaten voor het volgende studiejaar aan de normen voldoen.

Oordelen over de beslisstandaarden en kwaliteitszorgstandaarden die onderzocht zijn bij steekproefonderzoek in het kalenderjaar 2024 (in percentages, n=83)

Diplomafraude brengt integriteit onderwijs in gevaar

In januari 2024 kaartten anonieme zorgprofessionals in een brandbrief aan dat er (op grote schaal) slecht opgeleide en malafide personen met vervalste of ontrechte mbo-diploma's in de zorg werkzaam zijn. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie van het Onderwijs hebben in samenwerking met de SBB vervolgens een verkenning uitgevoerd om de misverstanden in het opleiden in de sector zorg en welzijn in kaart te brengen (IGJ & Inspectie van het Onderwijs, 2024). Er is ook gekeken naar mogelijke risico's die zich daarbij in de zorg kunnen voordoen. De grootste risico's zitten bij de instroom in het onderwijs met een certificaat voor Erkennen Verworven Competenties (EVC) en bij het lopen van stages. Stagebedrijven plaatsen dan studenten zonder ervaring die ze vervolgens niet begeleiden. Er is sprake van criminele ondermijning van de diplomawaarde in de gehele zorgketen.

Brouwer, S., Van der Wal, M., & Fix, M. (2024). *Landelijke mbo-leefstijlmonitor. Test Je Leefstijl*.

De Greef, M., & De Haan, M. (2024). *De staat van de Nederlandse volwasseneneducatie. Het stelsel, de opbrengsten en de knelpunten anno 2024*. Vrije Universiteit Brussel.

Dopmeijer, J., Scheeren, L., Bremer, B., Sweijen, S., Schenk, L., & Krämer, T. (2024). *Als je door de bomen het bos niet meer ziet. Een verdiepend onderzoek naar risicofactoren en oplossingen voor prestatiedruk en stress bij mbo-studenten*. Trimbos-instituut.

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, & Inspectie van het Onderwijs (2024). *Er is meer aan de hand. Verkenning misstanden in het opleiden in de zorgsector*.

JOBmbo (2024). *JOB-monitor 2024*. ResearchNed Nijmegen.

© Inspectie van het Onderwijs | april 2025

Dit overzicht is gemaakt op basis van de Staat van het Onderwijs 2025. De Staat van het Onderwijs en alle aanvullende informatieproducten, waaronder een digitaal magazine en technische rapporten, zijn te downloaden van: www.onderwijsinspectie.nl.

Aanbevelingen

- ✓ PDG-aanbieders: bied structureel aandacht aan vakdidactiek en taalvaardigheid van de zij-instromers.
- ✓ Opleidingen: blijf aandacht besteden aan Nederlands en let daarbij extra op niveau 2-studenten.
- ✓ Opleidingen: weeg zorgvuldig af welke niveau 2-gediplomeerden die doorstromen naar een niveau 3-opleiding een vrijstelling krijgen voor Nederlands 2F.
- ✓ Gemeenten: begeleid zoveel mogelijk laaggeletterden naar een beroepsopleiding zodat ze alsnog een startkwalificatie kunnen halen.
- ✓ Instellingen en opleidingen: zet ook in op de preventieve kant van welbevinden, bijvoorbeeld door de centrale rol van de docent te versterken of de toetsdruk te verminderen.
- ✓ Examencommissies: wees alert bij het verstrekken van vrijstellingen en, dit geldt ook voor opleidingen, wees alert op de echtheid van gemaakt werk en gelopen stages.